

Trøndelag fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjielte

Høringsutkast
Høringsfrist 31. august 2018

Vi knytter fylket sammen

TRØNDELAGSPLANEN 2018 - 2030



VI SKAPER
HISTORIE

FORORD

Trøndelagsplanen skal vise hvilke retning vi vil at Trøndelag skal utvikle seg – hvor Trøndelag skal være i 2030.

Trøndelagsplanen skal mobilisere til samarbeid og felles satsing for å få den utviklinga vi ønsker i regionen.

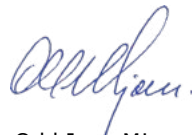
Gjennom prosessen har mange bidragsyttere deltatt i drøftinger om framtida og om muligheter i Trøndelag. Det ligger derfor en forventning HOS alle og TIL alle om å ta del i realiseringen av ambisiøse mål. Trøndelags visjon – Vi skaper historie – har lagt lista høyt. Arbeid og innsats skal gi resultater som blir stående og som gjør en forskjell.

Oppfølging av mål og delmål i Trøndelagsplanen vil skje gjennom arbeidet med mer detaljerte temaplaner og -strategier, eller konkretiseres direkte gjennom egne tematiske handlingsprogram.

Trøndelag fylkesting sender nå et planutkast på bred høring. Høringsperioden går fram til 31. august, og skal gi god tid til dialog og drøfting underveis.



Tore O. Sandvik
fylkesordfører



Odd Inge Mjølhus
fylkesrådmann

Innledning

Trøndelagsplanen er fylkets overordnede plan, som gir mål og strategisk retning for utviklingen på sentrale samfunnsområder. Trøndelag har i mange år hatt felles overordnet samfunnsplanlegging. «Felles fylkesplan»/Trøndelagsplanen 2005-08 og 2009-12 samlet flere aktører i regionen til felles satsing. Nå som Trøndelag er ett fylke er grunnlaget lagt for enda mer kraftfull og samlet innsats.

Trøndelagsplanen 2018 - 2030 er blitt til gjennom brede prosesser med mange aktører, både kommunene, organisasjoner, næringsaktører, forsknings- og utdanningsinstitusjoner, ungdommens fylkesting og andre. Arbeid med tematiske strategier innenfor samferdsel, næringsutvikling, kompetanse og kultur har også bidratt i utformingen.

Trøndelagsplanen uttrykker i hvilken retning vi vil at Trøndelag skal utvikles, og hvor vi vil at Trøndelag skal være i 2030. Visjonen for Trøndelag, *Vi skaper historie*, sier at ambisjonene er store. Det vi skaper og utvikler i tida framover skal bli stående og gi varige, positive spor.

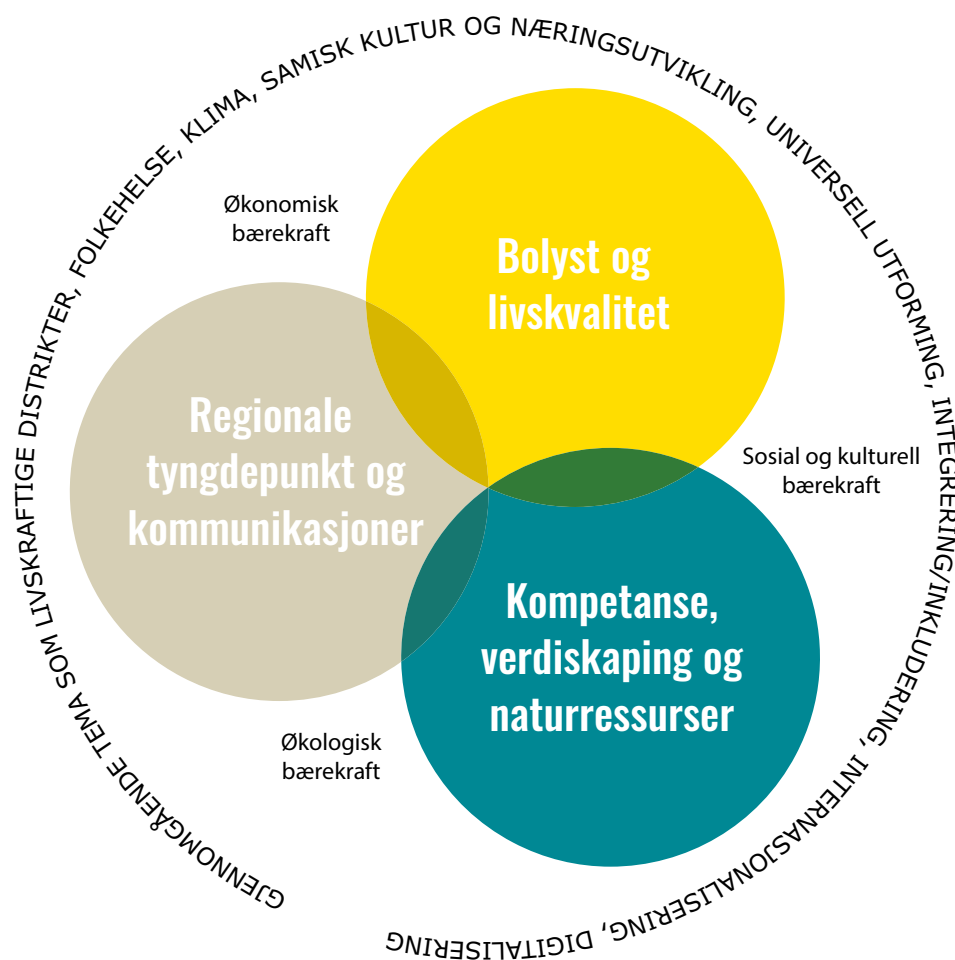
TRØNDELAGS PLANSTRUKTUR

Trøndelagsplanen er det overordnede leddet i en sammenhengende planstruktur. På flere områder er det utviklet - eller er under utvikling - egne temaplaner, strategier og handlingsprogram. Disse går mer detaljert inn på hvordan det skal jobbes eller hvilke tiltak som skal iverksettes for å realisere målene. Plansystemet er skissert bakerst i dokumentet.

LESEVEILEDNING

De valgte innsatsområdene *Bolyst og livskvalitet; Kompetanse, verdiskaping og naturressurser; Regionale tyngdepunkt og kommunikasjoner* synliggjøres gjennom i alt ni prioriterte retningsmål for utviklingen som skal være balansert for hele Trøndelag.

Til hvert mål er det gitt nærmere formuleringer som sier hvordan målet skal forstås - *Det betyr at* - sammen med en utdypende tekst og hvilke gjennomgående tema som er mest sentrale.



I 2030 skal god livskvalitet og mangfold kjennetegne Trøndelag

Det betyr at

- **samfunnet legger til rette for god helse, sosial utjevning, trygge lokalsamfunn og oppvekstmiljø.**
- **flere er i jobb, flere fullfører videregående opplæring og flere tar høyere utdanning.**
- **nærmiljøet og møteplasser er tilrettelagt for opplevelser og aktivitet.**
- **frivillighetssektoren er aktiv og inkluderende.**
- **offentlige tjenester er innovative, har bred dekning og høy kvalitet.**

Et samfunn hvor det er godt å bo og leve er et samfunn hvor innbyggerne kan bruke sine ressurser, hvor fellesskapet er inkluderende og hvor samfunnet sikrer innbyggerne trygghet. Folkehelsestatistikk viser at jobb og utdanning er nøkkelfaktorer for den enkeltes livskvalitet. Et viktig innsatsområde vil derfor være å bidra til at så mange som mulig kan ta del i arbeidslivet. At mange er i arbeid og slik bidrar i samfunnet, er positivt både for inkludering og integrering.

Fellesskap og sosialt samvær er viktig for den enkeltes livskvalitet. Et nærmiljø som inviterer til utfoldelse fysisk, sosialt og uavhengig av alder og funksjonsevne, legger gode rammer for innbyggernes hverdagsliv. Åpenhet og bevissthet om tro og livssyn skal bidra til et inkluderende samfunn.

Frivilligheten står for svært viktige deler av samfunnslivet i Trøndelag. Engasjement og skapertrang resulterer i små og store arrangement og legger grunnlag for aktivitet og bred involvering. Gjennom egenaktivitet og deltakelse er frivilligheten en viktig arena for integrering og inkludering i sosiale felleskap.

Velferdsstaten og det kommunale tjenestetilbudet er fundamentet for den norske samfunnsmodellen. I takt med teknologisk utvikling og store samfunnsendringer er det viktig å sikre fortsatt gode offentlige tjenester gjennom kompetanse og økonomiske ressurser til nødvendig omstilling.

Sentrale gjennomgående tema:

Folkehelse

Livskraftige distrikter

Integrering/inkludering

Universell utforming

Digitalisering/automatisering

I 2030 er kunst og kultur en viktig drivkraft for samfunnsutvikling i Trøndelag

Det betyr at

- **kommunene har en solid kulturell grunnmur som bidrar til et mangfoldig og skapende kulturliv.**
- **både kulturelle egenaktiviteter og profesjonelle kulturtilbud er tilgjengelig for alle.**
- **samisk språk og kultur skal være levende og synlig i Trøndelag.**
- **det kulturbaserte næringslivet er velutviklet.**

Den kulturelle grunnmuren omfatter den mangfoldige aktiviteten på kultur- og idrettsfeltet lokalt. Mye utøves i frivillige lag og organisasjoner som tilbyr en stor bredde av aktivitetsmuligheter, men også gjennom blant annet folkebibliotek og kulturskoler. Bevisst tilrettelegging fra det offentliges side er viktig. Det kan dreie seg om arenaer som kulturbygg og idrettsanlegg, tilgang til kunnskap og ordninger som understøtter deling av erfaring og kompetanse, i tillegg til ren økonomisk støtte.

I tillegg til storbyens brede tilbud av profesjonell kunst og kultur, skal kulturbygg med regionale funksjoner gjøre det mulig å tilby et bredt spekter av konserter og forestillinger i rimelig nærhet til de fleste av fylkets innbyggere. Her vil også lokale, profesjonelle aktører få vekst- og utviklingsmuligheter.

Trøndelag utgjør den største delen av det sørsamiske området. Utvikling av samisk språk og kultur er viktig for det samiske samfunnet, og god kjennskap til samiske forhold i den øvrige befolkningen er vesentlig for utvikling av Trøndelag som samisk område.

Kunst og kultur gir innbyggerne «noe å leve for», men kan også gi «noe å leve av». Fylkets rike kulturarv representerer en viktig ressurs. Kulturbasert næringsliv omfatter i liten grad virksomheter med et høyt antall arbeidsplasser og store inntekter, men styrken er at aktiviteten kan drives overalt i fylket. Kulturbasert næringsliv omfatter virksomheter som gir arbeidsplasser i fjellbygdene, ytterst på kysten og ellers der næringslivet for øvrig har begrensede muligheter.

Sentrale gjennomgående tema:

Livskraftige distrikter
Integrering/Inkludering
Samisk næringsutvikling og kultur
Folkehelse

I 2030 er Trøndelag best i Norge på regional samhandling

Det betyr at

- **dialogen mellom kompetansemiljø, næringsliv og råvaresterke distrikt er god.**
- **Trondheim og Trøndelag opptrer samlet i nasjonal sammenheng.**
- **deltakelsen på internasjonale arenaer er strategisk og koordinert.**

Trøndelag er god på regional samhandling. Samlingen til ett fylke er et nytt og viktig skritt i å sikre at regionens krefter jobber sammen og drar i samme retning. En viktig oppgave mot 2030 blir å legge til rette gode rammer for samarbeid og dialog mellom den nye fylkeskommunen og andre sentrale aktører i regionen. Kommunenes samarbeidsstrukturer er også i endring, og behov for å tenke utover egen kommune vil bli enda viktigere.

I næringsssammenheng har vi lenge forholdt oss til Trøndelag som ett. Trøndernettet organiserer næringshager og innovasjonsselskap, og Tenkeloft trøndersk landbruk samler aktørene i landbruket. Andre eksempler omfatter virkemiddelaktører og klynger, samt felles bransjeplaner. Her er likevel rom for forbedring. Den store ressursen som ligger i samhandling med de sterke kompetansemiljøene skal utnyttes enda bedre.

Trondheim, med sine institusjoner, arbeidsplasser og marked, har en sentral funksjon i Trøndelag. En livskraftig region vil være en solid base for byens utvikling. Et godt samarbeid mellom byen og resten av regionen, basert på gjensidig raushet og støtte, vil gi gjensidig styrke i nasjonal og internasjonal sammenheng.

Sentrale gjennomgående tema:

Balansert utvikling

Internasjonalisering/globalisering

I 2030 har Trøndelag et omstillingsdyktig og framtidsrettet arbeids- og næringsliv

Det betyr at

- **grunnopplæringen stimulerer til lærelyst, nysgjerrighet og kreativitet.**
- **opplærings- og utdanningssystemet er fleksibelt og i nært samarbeid med arbeidslivet.**
- **det er god tilgang på relevant kompetanse, kapital og sterke innovasjonsmiljø.**

Det er viktig å ta vare på barns nysgjerrighet og lærelyst. Ett bidrag vil være å legge mer til rette for samhandling mellom barnehage/ skolesystem og det lokale arbeidslivet. Det vil bidra til å øke ungdommens kjennskap til – og interesse for – mulighetene i det lokale arbeidsmarkedet, og til å øke potensialet for fleksible tilbud til ungdommer som sliter med å tilpasse seg en vanlig skolehverdag. For både videregående nivå og fagskoler vil en tettere og mer systematisk dialog med lokalt arbeidsliv gi bedre tilpassing til næringslivets kompetansebehov.

Høgskole- og universitetssektoren bør knytte bedre kontakt med næringslivet utenfor lærestedenes nærmeste omland, blant annet for å øke studentenes kjennskap til yrkesmulighetene i distriktet. Kompetansekravet i næringslivet er økende, det gjelder både yrkesfaglig og universitet-/høgskolekompetanse. I distriktet er det særlig krevende å rekruttere personer med høyere utdanning. Med tilførsel av ny kompetanse kan arbeidslivet i distriktene se nye utviklingsmuligheter, ikke minst med hensyn til bruk av digitale verktøy og evnen til å utnytte ny teknologi. Dette gjelder også offentlig sektor. Den teknologiske utviklingen og andre endringer i arbeidslivet, vil stille store krav til oppdatert kompetanse. Etter- og videreutdanning av ansatte må derfor være et viktig tema i samarbeidet mellom partene i arbeidslivet.

Samarbeid om studentpraksis, studentoppgaver, o.l. vil gjøre det enklere for næringslivet å inngå i annet samarbeid med forskning- og utviklingsmiljø. Trøndelags to universiteter gir god tilgang til kompetanse på de fleste områder, både innen utdanning og forskning.

Sentrale gjennomgående tema:

Livskraftige distrikter

Det grønne skiftet

Internasjonalisering/globalisering

Digitalisering/automatisering

Integrering/inkludering

Folkehelse

I 2030 er trøndersk næringsliv basert på miljøvennlig næringsutvikling og teknologi

Det betyr at

- **samarbeidet mellom utdanningsinstitusjoner, næringsliv og forskningsmiljø er godt.**
- **vi utnytter ressurser effektivt og tar miljøhensyn.**
- **vi er internasjonalt ledende leverandør av teknologi og kompetanse til verdikjedene jord, skog og hav.**

Kompetanseinstitusjonene i Trøndelag, sammen med det naturbaserte næringsgrunnlaget, gir oss/regionen det beste utgangspunktet for å ta en sentral og førende rolle på dette feltet. Teknologikompetansen ved NTNU og SINTEF er avgjørende for å videreutvikle denne rollen. Utfordringen er på den ene siden å sikre at miljøene beholder sin nasjonale og internasjonale posisjon, på den andre siden er det en betydelig utfordring å sikre regionale effekter i Trøndelag. Blått kompetansesenter og Brohode Havbruk er eksempler på tett og god kopling mellom bedrifter, videregående skoler, universitet og forskningsinstitusjoner. Dette må vi lære av og bruke innenfor andre sektorer.

Teknologi og kompetanse er viktige innovasjonsdrivere innenfor akvakulturindustrien. Utnyttelse av teknologi i andre næringer enn den opprinnelig er utviklet for, gir nye vekstmuligheter. Leverandørindustrien i Trøndelag kan, sammen med våre kunnskapsmiljøer, gi vesentlige bidrag internasjonalt ved eksport av kompetanse og teknologi.

Samtidig som eksisterende produsentmiljø skal forsterkes, må nye utvikles. Vi skal ta miljøhensyn og sikre effektiv ressursutnyttelse gjennom sirkulærøkonomisk praksis hvor produksjoner der avfallet minimeres og/eller går inn som råstoff i annen produksjon. Målet er at forbruket holdes lavt ved at så lite ressurser som mulig går ut av kjeden.

Økt regional tilstedeværelse fra forsvaret gir oss muligheter til å utvikle ny næringsaktivitet innenfor forsvarsindustrien og sikkerhetsmarkedet. Også her er koblingen til teknologimiljøene ved NTNU og SINTEF viktig.

Tilgang og produksjon av ren energi, samt god og sikker energiinfrastruktur er en forutsetning for utvikling av regionen. Trøndelag har naturgitte forutsetninger for å være produsent av ren energi. I tillegg er det også potensial for økt verdiskaping i mineralnæringen.

Sentrale gjennomgående tema:

Klima

Det grønne skiftet

Internasjonalisering/globalisering

Digitalisering/automatisering

I 2030 har Trøndelag bærekraftig produksjon av mat og bioråstoff

Det betyr at

- **produksjonen av ren og trygg mat er i god vekst.**
- **sysselsetting og verdiskaping basert på naturressurser er økende.**
- **vi har videreutviklet verdikjedene innen blå og grønn sektor.**
- **vi er ledende på industriell foredling av bioråstoff.**

Trøndelag må styrke sin posisjon som en viktig matregion i Norge. Det er betydelige volum som produseres innenfor landbruk, reindrift og ikke minst havbruk, men også stor bredde av småskala lokalmatproduksjon. En langsiktig satsing på god kvalitet, med å vektlegge miljøhensyn og mattrygghet, danner grunnlag for både biologisk og økonomisk bærekraft. Fornybare naturressurser skal gi livsgrunnlag også for framtidige generasjoner, derfor må vi ha en langsiktig forvaltning av både land- og sjøareal.

Landbruk er Trøndelags største næring, både når det gjelder sysselsetting og verdiskaping. Det er avgjørende for en videre utvikling av jordbruket og lokal matproduksjon at næringsmiddelindustrien styrkes. Skognæringen er av stor betydning for innlandskommunene, og der er det muligheter for økt verdiskaping gjennom blant annet bedre infrastruktur, økt bruk av tre i bygg og utnyttelse av trefiber. I havbruksnæringen er det potensial for sterk vekst. Som klimatiltak ligger det betydelige muligheter i dyrking av makroalger, i tillegg til økt bruk av skog og tre. Dette er sentrale tiltak i et grønt skifte.

Trøndelag har allerede komplette verdikjeder innen mat og bioråstoff, både innenfor blå og grønn sektor. Ved å bygge videre på disse, samt utvikle andre, skal det skapes flere arbeidsplasser og økt verdiskaping.

Sentrale gjennomgående tema:

Det grønne skiftet

Klima

Livskraftige distrikter

Samisk kultur og næringsutvikling

Internasjonalisering/globalisering

I 2030 har Trøndelag en bærekraftig areal- og transportstruktur

Det betyr at

- **areal- og transportplanlegging samordnes på tvers av kommunegrensene.**
- **vi har funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsregioner i hele Trøndelag.**
- **vår arealbruk følger opp klimamål og ønsket samfunnsutvikling.**

Å ha funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsregioner i hele fylket er viktig for samfunnsutviklingen. Det krever god koordinering av kommunenes areal- og transportplanlegging. Samarbeid og samordnet innsats over kommunegrensene og innen flere samfunnssektorer er nødvendig, både for å håndtere vekst i pressområder og for å sikre livskraftige distrikter.

Sammensatte samfunnsutfordringer, som klima og folkehelse, krever koordinert innsats fra ulike sektorer og nivå. Samordnet areal- og transportplanlegging, med god dialog mellom ulike samfunnsinteresser, er grunnleggende for å håndtere slike sammensatte utfordringer, og for å avveie sentrale hensyn som jordvern, kulturminner, samisk kultur og næringsutvikling m.m.

Omforente regionale mål og strategier er et viktig grunnlag for forpliktende avtaler om samordnede tiltakspakker med staten og kommunene. Koordinert utvikling av klima-, areal- og transportplanlegging gir bedre gjennomføringskraft og vil styrke Trøndelag sin posisjon nasjonalt.

Sentrale gjennomgående tema:

Balansert utvikling

Klima

Folkehelse

Samfunnsikkerhet

Samisk kultur og næringsutvikling

I 2030 har Trøndelag et balansert utbyggings- og bosettingsmønster

Det betyr at

- **Trondheim er en konkurransedyktig storby og en positiv drivkraft for utvikling i fylket.**
- **vi har attraktive småbyer og regionale tyngdepunkt med varierte funksjoner og tjenester.**
- **Trøndelag består av livskraftige regioner og distrikter med identitet og særpreget.**

Trøndelag byr på livsgrunnlag og muligheter for bosetting i svært ulike miljø, med ytterlighetene i det urbane storbylivet og et liv i pakt med naturen til fjells eller ytterst på kysten. Store deler av fylket preges av landsbygd, tettsteder og småbyer. Et samfunn i god balanse forutsetter at bosetting og aktivitet opprettholdes i hele regionen, og at utviklingen i hele fylket ses i sammenheng.

Storbyens mange ressurser er viktig for hele regionens utvikling. Byens befolkningskonsentrasjon sikrer nærhet til spesialiserte tjenester, næringsliv og kulturtilbud som krever et visst befolkningsgrunnlag. Dette understøttes av at byen ligger langs samme kommunikasjonsakse som mange av småbyene, fylkets administrasjonssenter Steinkjer og de største industriområdene.

Samtidig er velfungerende regionale og lokale sentra av stor betydning for utvikling av kraftfulle regioner og lokal identitet. Framtidsretta strategier for by- og stedsutvikling skal bidra til bolyst og god utnyttning av sentrumsområder og bomiljø. Lokalisering av offentlige funksjoner som skoler, helseinstitusjoner og annet skal være med på å bygge opp under dette. Det krever samordning mellom ulike sektorområder og forvaltningsnivå.

Sentrale gjennomgående tema:

Livskraftige distrikter
Samisk kultur og næringsutvikling
Klima
Samfunnssikkerhet

I 2030 har Trøndelag et samordnet transport- og samferdselssystem

Det betyr at

- **transporttilbudet er funksjonelt og klimanøytralt.**
- **løsninger for kommunikasjon (transportnett og datanett) er tilpasset lokale og regionale behov.**
- **ulike transportformer kombineres i gode knutepunkter.**
- **Trøndelag skal være en pådriver for økt andel godstransport på sjø.**

Transport- og samferdselssystemet skal på en rasjonell måte knytte hele regionen sammen, samtidig som det gir gode forbindelser nasjonalt og internasjonalt. Samferdselssystemet favner både veg, bane, sjø og luft, i tillegg til datanett. Mobildekning og tilstrekkelig bredbåndskapasitet har stadig større betydning innenfor en rekke områder i samfunnet, ikke minst i distriktene.

Transport er en nøkkel i klima- og miljøarbeidet, og nullvekstmålet i storby og byregioner må stå sentralt. Utfordringene og løsningene vil være ulike for by og distrikt, men fellesnevneren vil være at kapasiteten i transporttilbudene må utnyttes godt. Det vil kreve gode og tilgjengelige knutepunkt i hele regionen, hvor flere transportmidler møtes. Slike knutepunkt må sees i sammenheng med utviklingen av regionale tyngdepunkt. Også vegsystemet må tilpasses dette, slik at de viktigste gods- og pendlerstrekningene sikres god standard.

Jernbanen representerer en viktig ferdsels- og transportåre nord-sør i regionen og som forbindelse til andre deler av landet. En styrking av jernbanens rolle i samferdselssystemet vil være et viktig bidrag i klimasammenheng. Mer klimavennlige, hurtiggående båter er under utvikling og vil bli et viktig tilskudd i samferdselssystemet.

Fram mot 2030 ser vi for oss nye løsninger for frakt av gods. Her er veksten enorm og behovet for nye løsninger stort, både av hensyn til næringslivets tilgang til markedene og for å redusere belastningen på veiene. Trøndelag vil møte denne utfordringen med å være en pådriver for smartere bruk av teknologi, spesielt innen sjøtransport.

Sentrale gjennomgående tema:

Klima

Folkehelse

Universell utforming

Balansert utvikling

STRUKTUREN I DET REGIONALE PLANSYSTEMET



FYLKESPLAN
- retningsmål
- strategier
Perspektiv 2018 - 2030

TEMAPLANER
- utviklingsmål
- strategier
Perspektiv 4 år+

HANDLINGSPROGRAM
- resultatmål
- tiltak
Perspektiv 1 - 2 år

